

Opdrachtgevers- school voor bestuurders 2014

Amersfoort

3 en 4 september

Leiden

10 en 11 september

Eindhoven

1 en 2 oktober

ARCHITECTUUR
LOKAAL

De rol van bestuurders op lokaal en regionaal niveau wordt steeds belangrijker nu het Rijk zich terugtrekt. Bestuurders zijn vanzelfsprekend deskundig op hun gebied, maar er zijn altijd opgaven waarover meer vragen bestaan dan antwoorden, zoals herbestemming, bedrijventerreinen of agrifood, of klimaatbestendig bouwen. Voor dat soort vragen heeft Architectuur Lokaal de Opdrachtgeversschool opgericht.

De Opdrachtgeversschool wordt onder andere aanbevolen door Dennis Straat (wethouder Zaanstad), Andy Drippy (vm. wethouder Landgraaf, directeur Euregio Maas-Rijn-Noord), Willem Schmink (vm. wethouder Groningen, voorzitter college van bestuur NHL) en Rudy Stroink (vm. directeur TCN, Coach, real estate developer)

Nijmegen

Wat moet de bestuurder kennen en kunnen om in actuele samenwerkingsvormen een optimale inzet van het ontwerp te bereiken? De **Opdrachtgeversschool** maakt bestuurders bewust van mogelijkheden, kansen en automatismen. En wat zijn financiële, wettelijke, praktische mogelijkheden?

Architectuur Lokaal ontwikkelt met de cursisten een programma op maat. Inhoudelijke vragen die (bijvoorbeeld) kunnen spelen, zijn:

- Wij hebben grootschalig industrieel erfgoed aangekocht, maar mogelijke nieuwe functies zijn veelal kleinschalig: hoe hiermee om te gaan?
- Welke rol kunnen bestuurders vervullen in het omgaan met tijdelijke openbare ruimte?
- Hoe kan ik duurzaam aanbesteden?

- Hoe kan ik klimaateffectief besturen?
- Hoe kan ontwerp onderzoek bijdragen aan effectiever zorgbeleid?

Ervaringen

Eerdere Opdrachtgeversscholen gingen onder andere over herbestemmen, tijdelijke openbare ruimte, duurzaam aanbesteden en besturen in een nieuwe economie. Na de Opdrachtgeversschool over herbestemmen is de **Wethouders-App Herbestemming** uitgebracht (voor Android en Blackberry). Hierop is te lezen wat de deelnemers hebben opgestoken en hoe hen desgewenst te bereiken voor persoonlijk commentaar. De app bevat veel lessen, voorbeelden en aanbevelingen.

De Opdrachtgeversschool is een 'community of practice' voor bestuurders:

Kennisoverdracht op maat in kleine groepen

Niet bijscholen, maar 'op'scholen: antwoorden zoeken op opgaven, waarvoor nog geen antwoorden bestaan

In samenwerking met deskundigen die bovenop de actualiteit zitten

Precieze onderzoeksvraag in nauw overleg met deelnemers: welke kennis heeft ú nodig?

Concrete output die direct geïmplementeerd kan worden in beleid

Opdrachtgeversscholen 2014 in Amersfoort, Leiden en Eindhoven

In het kader van het Manifest **Klimaatbestendige Stad** en het programma Hitte in de Delta organiseert Architectuur Lokaal in 2014 een serie masterclasses voor bestuurders over opdrachtgeverschap in een veranderend landschap en een veranderend klimaat. Dat zijn belangrijke thema's voor de toekomst.

Veranderingen in ons klimaat zijn geen nieuw probleem. Wel ontbreekt vaak de bestuurlijke aandacht, de integrale en lange termijn aanpak en de zichtbaarheid van concrete oplossingen en kansen. Hoe voer je regie op de vier bedreigingen (hitte, overstroming, neerslag en droogte) en hoe zet je deze om in nieuwe kansen en waarden.

Bij de Opdrachtgeverschool 2014 is het de bedoeling dat:

- de (toekomstige) voorhoede van actieve lokale bestuurders bij elkaar wordt gebracht
- zij hun kennis rondom kansen en bedreigingen en succes- en faal-factoren bij het (her)inrichten van de klimaatbestendige stad of het klimaatbestendige dorp van de toekomst vergroten en delen
- zij hun vragen rond dit thema formuleren en gezamenlijk (in beslotenheid) antwoorden proberen aan te reiken
- de opgedane ervaringen worden vastgelegd voor de deelnemers
- de adviezen, aanbevelingen en een verslag met reacties van de deelnemers wordt gepubliceerd
- de resultaten komen aan de orde tijdens de landelijke manifestatie **Hitte in de Delta, publiek opdrachtgeverschap in een veranderend klimaat** op 28 november 2014 in Amsterdam

Cases worden toegelicht aan de hand van:

welke vraag/opgave heeft u?

wat is daarbinnen naar verwachting uw grootste probleem (bijv. draagvlak in dorp of stad, middelen, mensen, raad/politiek, geen prioriteit, kennis)?

welke ontwikkelingen binnen uw gemeente conflicteren met beleidsvorming en uitvoering van de klimaatbestendige stad? Of welke recente besluiten zouden beter teruggedraaid kunnen worden?

Eerdere Opdrachtgeversscholen gingen onder andere over herbestemmen, tijdelijke openbare ruimte, duurzaam aanbesteden en besturen in een nieuwe economie.

Programma september oktober 2014

Amersfoort

3 en 4 september 2014

Woensdag 3 september

- 18.00** Inchecken in NH Hotel Amersfoort. Ontvangst met een drankje in de lobby/bar en eerste kennismaking
- 19.00** Aan tafel, welkom door **Mirjam Barendregt**, vm. wethouder Amersfoort
- **Geurt van Randeraat**, ambassadeur Klimaatbestendige stad leidt de avond in
  - cases toegelicht door deelnemers tijdens het diner
- 22.30** Einde avondprogramma

Donderdag 4 september

- 07.30** Ontbijt
- 08.30** Welkom
- 08.45** **Stefan Kuks**, watergraaf van Waterschap Vechtstromen, hoogleraar Water Governance en klimaatambassadeur, gaat in op wat de Rijn-Oost waterschappen (Reest en Wieden, Groot-Salland, Rijn en IJssel, Vechtstromen), gezamenlijk doen vanuit het principe van de KlimaatActieve Stad (KAS). Deze samenwerking heeft inhoudelijke voordelen, maar ook voordelen voor het bestuur. Welke dat zijn hoort u van Stefan Kuks aan de hand van praktijkvoorbeelden.
- 10.00** Korte pauze (mogelijkheid om uit te checken)
- 10.15** Icoonproject in de schijnwerpers: **Binnenstad Zwolle als eiland in het IJsselmeer?!**
Toelichting op de werkwijze, plan van aanpak, ervaringen, lessen en resultaat. Gelegenheid om vragen te stellen.
Paula Bijlsma, senior beleidsadviseur ruimte bij de gemeente Zwolle legt uit hoe Zwolle als proeftuin heeft gefungeerd voor het programma **Klimaatbestendige Stad** binnen het

DeltaProgramma. Hoe is er omgegaan met de waterdreiging? Welke kansen zijn benut? En hoe kwam de samenwerking tot stand. Nuttige lessen en tips voor iedere gemeente die met wateroverlast te maken gaat krijgen. **Corry van Rhee-Oud Ammerveld**, wethouder Ruimtelijke Ordening en waterbeleid in Tiel, en **Ine van den Hurk** (projectleider) over de wateropgave Tiel-Oost.

- 12.30** Lunch
- 13.30** Kansen voor **Het Nieuwe Samenwerken**: een klimaatbestendige stad, regio, of dorp is geen opgave van de overheid alleen. Bewoners en stakeholders zullen hier zelf ook aan moeten bijdragen. Maar hoe betrek je hen bij een succesvolle implementatie van beleid? In een 3D versie van een stad of wijk kunnen stakeholders, burgers en overheden samenwerken aan een virtuele gebiedsopgave, **Dymphi van der Bremer** (Tygron) vertelt over de toepassingen en de kansen.
- 14.30** **Klimaatbestendigheid als speerpunt van deze college periode**: extreem weer bezorgt steeds vaker overlast in de stad. Infrastructuur en ruimtelijke inrichting vormen een groot deel van de gemeentelijke begroting. Toch hoeven maatregelen niet per se tot hogere kosten te leiden. **Feike Tibben**, strategisch adviseur met als achtergrond Land- en Watermanagement en Milieukunde, tevens landelijk bestuurslid van Natuurmonumenten, vertelt hoe.
- 15.30** Korte pauze
- 15.45** Individueel: voornemens formuleren over eigen rol. Plan van aanpak over hoe de klimaatbestendige stad verder te brengen, met medeneming van de eigen case, opgedane inzichten en kennis gisteren en vandaag.
- 16.15** Plenair: afronding en conclusies
- Welke lessen neem je mee?
  - Met welke instrumenten ga je aan de slag?
  - Hoe en op welke wijze ga je je persoonlijk inzetten voor het onderwerp?
- 17.00** Groepsfoto en afsluiting met kleine snack en drankje.

Kijk voor informatie en deelname op de **agenda** van Architectuur Lokaal, www.arch-lokaal.nl

Leiden

10 en 11 september

Woensdag 10 september

- 18.00** Inchecken in **NH Hotel Fitland** te Leiden
Ontvangst met een drankje in de lobby/bar en eerste kennismaking
- 19.00** Aan tafel, welkom door **Mirjam Barendregt**, vm. wethouder gemeente Amersfoort. Inleiding door **John Steegh**; ambassadeur Klimaatbestendige stad. Toelichting cases door deelnemers tijdens het diner
- 22.30** Einde avondprogramma

Donderdag 11 september

- 07.30** Ontbijt
- 08.30** Welkom
- 08.45** **Adri Bom-Lemstra**, eerste loco-dijkgraaf van het Hoogheemraadschap van Delfland over samenwerking tussen waterschap en gemeenten, over territoria en belangen, over communicatie en onderlinge verstandhouding
- 10.00** Korte break (mogelijkheid om nog uit te checken)
- 10.15** **Paulien Hartog**, strategisch adviseur Waternet, een samenwerking van Waterschap Amstel, Gooi en Vecht en Gemeente Amsterdam.
Amsterdam Rainproof is een beweging van burgers, ondernemers, ambtenaren, kenniswerkers die de stad regenbestendig maakt. Samen zorgen zij er voor dat Amsterdam bestand is tegen extreme regenbuien en gebruiken ze regen om het leefklimaat in de stad te verbeteren.
Welke aanpak is gekozen? Wat is al bereikt? Wat zijn de ambities? En waarom is gekozen voor deze gezamenlijke aanpak?

- 11.30** Er zijn significante verschillen in aanpak in Delfland en Amsterdam. Samenwerking of een gemeenschappelijke organisatie? Een beweging met alle stakeholders of een meer bestuurlijke aanpak? In gesprek met **Adri Bom** en **Paulien Hartog**.
- 12.30** Lunch
- 13.30** Kansen voor **Het Nieuwe Samenwerken**: een klimaatbestendige stad, regio, of dorp is geen opgave van de overheid alleen. Bewoners en stakeholders zullen hier zelf ook aan moeten bijdragen. Maar hoe betrek je hen bij een succesvolle implementatie van beleid? In een 3D versie van een stad of wijk kunnen stakeholders, burgers en overheden samenwerken aan een virtuele gebiedsopgave, **Dymphi van der Bremer** (Tygron) vertelt over de toepassingen en de kansen.
- 14.30** **Klimaatbestendigheid als speerpunt van deze college periode**: Extreem weer bezorgt steeds vaker overlast in de stad. Infrastructuur en ruimtelijke inrichting vormen een groot deel van de gemeentelijke begroting. Toch hoeven maatregelen niet per se tot hogere kosten te leiden. **Feike Tibben**, strategisch adviseur met als achtergrond Land- en Watermanagement en Milieukunde, tevens landelijk bestuurslid van Natuurmonumenten, vertelt hoe.
- 15.30** Korte pauze
- 15.45** Individueel: voornemens formuleren over eigen rol. Plan van aanpak over hoe de klimaatbestendige stad verder te brengen, met medeneming van de eigen case, opgedane inzichten en kennis gisteren en vandaag.
- 16.15** Plenair: afronding en conclusies
- Welke lessen neem je mee?
  - Met welke instrumenten ga je aan de slag?
  - Hoe en op welke wijze ga je je persoonlijk inzetten voor het onderwerp?
- 17.00** Groepsfoto en afsluiting met kleine snack en drankje

Kijk voor informatie en deelname op de **agenda** van Architectuur Lokaal, www.arch-lokaal.nl

Eindhoven

1 en 2 oktober 2014

Woensdag 1 oktober

- 18.00** Inchecken in **NH Hotel Koningshof** te Veldhoven (Eindhoven)
Ontvangst met een drankje in de lobby/bar en eerste kennismaking
- 19.00** Diner in aanwezigheid van **Annemarie Moons**, ambassadeur
Klimaatbestendige Stad. Cases toegelicht door deelnemers
tijdens het diner
- 22.30** Einde avondprogramma

Donderdag 2 oktober

- 07.30** Ontbijt
- 08.30** Welkom
- 08.45** Icoonproject in de schijnwerpers: vm. wethouder **Margreet van Gastel** over de eigen rol in dit proces: **Hittekaart Arnhem**. Wat waren de ambities? Geen mensen en middelen? Opdrachtgever? Initiator? Welke valkuilen waren er?
- 10.00** Icoonproject in de schijnwerpers: **Hittekaart Arnhem**.
Toelichting op de werkwijze, plan van aanpak, ervaringen, lessen, effect en resultaat. Gelegenheid vragen te stellen.
Toelichting door **Marion Visser**, hoofdadviseur Milieu van de gemeente Arnhem. Wat is de hittekaart, wat heb je eraan bij je ruimtelijk beleid?
- 10.30** Korte break (mogelijkheid om nog uit te checken)
- 10.45** **Klimaat-effectenatlas Limburg** en Hittebestendige stad
Ir. Daphne Bucker, beleidsadviseur Wonen en Leefomgeving.
De provincie Limburg maakte een aantal jaar geleden al werk van klimaatbeleid en liep op een aantal thema's voorop. Wat waren de ambities 4 jaar geleden? Op welke wijze zijn ge-

meenten betrokken geweest en wat doen deze gemeenten nu met de aangereikte tools? Wat zijn de concrete resultaten?

- 11.45** Gesprek met **Margreet van Gastel**, **Marion Visser**, **Daphne Bucker** en alle deelnemers over samenwerking tussen provinciebestuur en gemeenten waar het gaat om Klimaatbestendige Steden en regio's. Wie neemt het bestuurlijke voortouw?
- 12.30** Lunch
- 13.30** Kansen voor Het **Nieuwe Samenwerken**: een klimaatbestendige stad, regio, of dorp is geen opgave van de overheid alleen. Bewoners en stakeholders zullen hier zelf ook aan moeten bijdragen. Maar hoe betrek je hen bij een succesvolle implementatie van beleid En hoe creëer je draagvlak en ambassadeurs voor lastige ingrepen. Geen spelletjes, maar serious gaming. In een 3D versie van een stad of wijk kunnen stakeholders, burgers en overheden samenwerken aan een virtuele gebiedsopgave, **Dymphi van der Bremer** (Tygron) vertelt over de toepassingen en de kansen.
- 14.30** **Klimaatbestendigheid als speerpunt van deze college periode**. Extreem weer bezorgt steeds vaker overlast in de stad. Infrastructuur en ruimtelijke inrichting vormen een groot deel van de gemeentelijke begroting. Toch hoeven maatregelen niet per se tot hogere kosten te leiden. Door slimme combinaties kunt u uw bewoners een klimaatbestendiger leefomgeving bieden. Klimaatbestendigheid zet uw gemeente juist goed op de kaart! **Tjaart Vos** MBA, Senior adviseur
- 15.30** Korte pauze
- 15.45** Individueel: voornemens formuleren over eigen rol. Plan van aanpak over hoe de klimaatbestendige stad verder te brengen, met medeneming van de eigen case, opgedane inzichten en kennis gisteren en vandaag.
- 16.15** Plenair: afronding en conclusies
- Welke lessen neem je mee?
  - Met welke instrumenten ga je aan de slag?
  - Hoe en op welke wijze ga je je persoonlijk inzetten voor het onderwerp?
- 17.00** Groepsfoto en afsluiting met kleine snack en drankje

Kijk voor informatie en deelname op de **agenda** van Architectuur Lokaal, www.arch-lokaal.nl

De Peilstok 2014 is een prijs van het ministerie van I&M voor projecten die anderen inspireren om klimaatbestendig en waterrobuust te denken en te handelen. Voor deze prijs kan elke opdrachtgever in Nederland in aanmerking komen. Maak kans op deze prestigieuze prijs, inschrijven vóór 1 september 2014.

De Opdrachtgeversschool 2014 wordt mede mogelijk gemaakt door het Ministerie van Infrastructuur en Milieu en het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie.

Voor informatie, stuur een mail naar info@arch-lokaal.nl

Architectuur Lokaal
Tussen de Bogen 18
1013 JB Amsterdam
T: +31(0)20 5304000
www.arch-lokaal.nl

Ontwerp: www.designarbeid.nl

stimulerings
fonds
creatieve
industrie

ARCHITECTUUR
LOKAAL

